

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КеАҚ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

30
EURASIAN NATIONAL
UNIVERSITY

БГПУ
им. М. Ақмұллы

РУДН

«ПЕДАГОГИКАЛЫҚ КАДРЛАРДЫ ДАЯРЛАУДАҒЫ ЗАМАНАУИ
ТӘСІЛДЕМЕ: ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ПРАКТИКА»

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ФОРУМ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКИЙ ФОРУМ

«СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ В ПОДГОТОВКЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ
КАДРОВ: НАУКА И ПРАКТИКА»

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL FORUM
«MODERN APPROACHES TO TEACHER TRAINING: SCIENCE AND
PRACTICE»

МАТЕРИАЛДАРЫ

Астана

26 ақпан 2026 жыл

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КеАҚ**

**«ПЕДАГОГИКАЛЫҚ КАДРЛАРДЫ ДАЯРЛАУДАҒЫ ЗАМАНАУИ ТӘСІЛДЕМЕ:
ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ПРАКТИКА»
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ФОРУМ
МАТЕРИАЛДАР ЖИНАҒЫ
26 ақпан, 2026 жыл**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ МЕЖДУНАРОДНОГО
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОГО ФОРУМА
«СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ В ПОДГОТОВКЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ КАДРОВ:
НАУКА И ПРАКТИКА»
26 февраля, 2026 года**

**PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL FORUM
INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL FORUM
«MODERN APPROACHES TO TEACHER TRAINING: SCIENCE AND PRACTICE»
february 26, 2026**

Астана, 26 ақпан 2026 ж.

УДК 37.0
ББК 74.00
П23

Жалпы редакциясын басқарған: Сомжүрек Б.Ж.

Редакция алқасы: Асылбекова М.П., Атемова К.Т., Байсарина С.С., Сламбекова Т.С.,
Махадиева А.К.

П23 Педагогикалық кадрларды даярлаудағы заманауи тәсілдеме: ғылым және практика: халықаралық ғылыми-тәжірибелік форум материалдары. 26 ақпан 2026 ж./ – Астана: Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ баспасы, 2026. – 1668 бет.

ISBN 978-601-385-193-8

Халықаралық ғылыми-практикалық форум материалдарының жинағында педагог кадрларды даярлаудың заманауи ғылыми-әдіснамалық негіздерін талдау, педагогикалық білім беру саласындағы инновациялық тәсілдер мен тиімді практикаларды айқындау, халықаралық ғылыми тәжірибе алмасуды дамытуға арналған өзекті ғылыми-тәжірибелік зерттеулердің нәтижелері енгізілген. Материалдарда педагогикалық білім мен ғылымның жаһандық трендтері, педагогикалық білім берудегі жасанды интеллект және цифрлық технологиялар, педагог кадрларды инклюзивті білім беруге дайындаудың халықаралық тәжірибесі және инновациялық әдістері туралы мәселелері қарастырылған. Жинақ білім саласындағы мамандарға, ғалымдарға, оқытушылар мен білім алушыларға арналған.

В сборник материалов международного научно-практического форума включены результаты актуальных научно-практических исследований, направленных на анализ современных научно-методологических основ подготовки педагогических кадров, выявление инновационных подходов и эффективных практик в сфере педагогического образования, а также развитие международного научного обмена опытом. В материалах рассматриваются вопросы глобальных тенденций в педагогическом образовании и науке, использования искусственного интеллекта и цифровых технологий в педагогическом образовании, международного опыта и инновационных методов подготовки педагогических кадров к инклюзивному образованию. Сборник предназначен для специалистов в области образования, ученых, преподавателей и обучающихся.

The proceedings of the International Scientific and Practical Forum include the results of relevant scientific and practical research aimed at analyzing the modern scientific and methodological foundations of teacher training, identifying innovative approaches and effective practices in the field of teacher education, as well as promoting international scientific exchange of experience. The materials address issues related to global trends in pedagogical education and science, the use of artificial intelligence and digital technologies in teacher education, as well as international experience and innovative methods of preparing teaching staff for inclusive education. The collection is intended for education professionals, researchers, teachers, and students.

УДК 37.0
ББК 74.00

ISBN 978-601-385-193-8

© Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2026

Бұл жинаққа енгізілген материалдарға авторлар жауапты.
Authors are responsible for the content of their materials.

МАЗМУНЫ

ПЛЕНАРЛЫҚ МӘЖІЛІС/PLENARY SESSION		
1	Ибраимов Х. И. Международный опыт и инновационные методики подготовки будущих учителей к эффективной профессиональной деятельности	3
2	Doğan M. Artificial intelligence in higher education: between opportunity and risk	6
3	Оспанова Б.К. Инклюзивті білім беру: тұлға дамуының факторы ретінде	10
1 секция: Педагогикалық білім мен ғылымның жаһандық трендтері 1 секция: Глобальные тренды педагогического образования и науки 1-section: Global trends in pedagogical education and science		
4	Тұрғынбаева Б.А. Ғылыми-педагогикалық мамандарды даярлау: жағдайы, мүмкіндіктері, мәселелері	15
5	Вахидова Л.В. Образовательная среда как пространство профессионального развития будущего педагога	19
6	Мардонов Ш.К. Подготовка высококвалифицированных специалистов в сфере образования	23
7	Набиулина Н.Г., Фазлыева А.Ф. Формирование социальной компетентности будущих специалистов психолого-педагогического профиля в процессе профессиональной подготовки	27
8	Жиенбаева С.Н., Азербаяев Д.Н. Болашақ эмоционалдық тұрақтылығын қалыптастыруды зерттеу тәсілдемелерін талдау..	31
9	Жиенбаева С.Н., Мукажанов Н.К. Университет түлектерінің кәсіби ортаға бейімделуін құзыреттілік тұғыры негізінде ұйымдастыру	36
10	Ахатова Д.А. Педагогика ғылымы, оның дамуы және заманауи салалары	40
11	Аликулова А.Б. Эксперимент барысында мектепке дейінгі балалардың зерттеу дағдыларын дамыту жолдары мен ерекшеліктері	45
12	Джаббаров Ш.Х. Развитие профессиональных компетенций у будущих специалистов авиации как глобальный тренд педагогики	49
13	Жаббаров З.Р. Взаимосвязь между мотивацией обучающихся и качеством образования с учётом глобальных трендов в педагогической науке	52
14	Касымбекова А.Ж., Ильясова Г.У. Химияны оқытуда оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастырудың ғылыми-педагогикалық негіздері	57
15	Медетова Р.М. Подготовка будущих учителей как глобальный тренд педагогической науки	61
16	Пирматов С. Развитие визуальной культуры у студентов как глобальный тренд педагогической науки	64

17	Садикова Ш.А. Международный опыт и применение инновационных методик для социализации детей дошкольного возраста	67
18	Табишев Т.А. Компетентностно-квалификационная модель выпускника вуза: тренды и инновации (российский и международный опыт)	70
19	Тожибоева Х.М. Формирование у подростков иммунитета против «массовой культуры» на основе гендерного подхода как глобальный тренд педагогической науки	75
20	Шохиён Н.Н., Джафарзода С.Ф. Об актуальности разработки учебника: «Педагогика успеха и творческое управление временем в контексте внедрение цифровых технологии в Вузе»	79
21	Khasanova Sh.T, Rahimova U.A. The role of educators in teaching children visual arts activities	83
22	Аубакирова Ж.К. Данияр Ш.Д. Шетелдік студенттердің жоғары оқу орнына әлеуметтік-психологиялық бейімделуін анықтайтын заманауи әдіс-тәсілдер	86
23	Алимбетова Р.В. Инновационные технологии на уроках русского языка: современные подходы и глобальные научные тренды	90
24	Байсарина С.С., Жумадилова А.Н. Жаһандану жағдайындағы білім беру жүйесінің инновациялық интеграциясы	94
25	Нуркасымова С.Н., Нұрланқызы Г. Білім алушылардың физика пәнінен шығармашылық қабілеттерін арттыру	99
26	Садыкова Д.А., Оралбекова К. Р. Нейропедагогика және когнитивтік ғылым негізіндегі оқыту әдістерінің дамуы: қазіргі халықаралық тәжірибе	103
27	Паштанов С.У., Ахмаджанова Д.С. Болашақ мұғалімдерді даярлауда жаттығуларды қолдану	108
28	Zhalelova G.M., Khamzina Z.B., Albekova A.Sh. On the methodological aspects of teaching professional english in agricultural universities (<i>with an Emphasis on the Use of AI.</i>)	112
29	Анорбоев А.А. Стратегии трансформации воспитательного процесса в учреждениях общего среднего образования на основе национальных и международных подходов	117
30	Zhaukina S. Environmental awareness of future teachers	121
31	Tokashova G.Zh. Pedagogical and psychological aspects of supporting academic mobility	126
32	Бободжонова М.М. Развитие навыков аналитического чтения у студентов экономических специальностей при работе со специализированными текстами	130
33	Бобоев Х.Ю. Сущность идеологического иммунитета к идейно-информационным атакам в педагогическом образовании	135
34	Зулпукарова Д. И., Жакыпбекова А.Т. Сманова Н.Т.	139

	Электронный учебник как ключевой элемент образования	
35	Норбутаева Д.А. Роль семьи в развитии художественно-эстетического вкуса и дизайнерских навыков учащихся как глобальный тренд педагогического образования	144
36	Пирматова М.С. Комплексное изучение поэтики художественных произведений на занятиях литературы как глобальный тренд педагогической науки	147
37	Собирова Н.Н. Использование невербальных средств в образовательном процессе	151
38	Селиверстова И.А. Нейродидактика и иноязычно-образовательный процесс	156
39	Сағынғали Б.А. Математиканы оқытуда жобалық жұмыстардың оқушылардың зерттеушілік қүзыреттілігін дамытуға әсері	161
40	Тургунбоев Б.И. Педагогические возможности формирования мира и национальных и международных подходов	165
41	Ходжаев О.Ш. Педагогическая модель, критерии и результаты практических испытаний	168
42	Экстерович А.И. Снижение агрессивных проявлений у подростков посредством привития навыков социально одобряемого поведения	173
43	Kokteubay Z.Zh. Karmenova N.N. Student-centered strategies for enhancing learning outcomes in economic and social geography	177
44	Абишева А.Х. Научно-педагогические предпосылки развития основ исследовательской компетентности учащихся	181
45	Джумагазиева А.К. Формирование экологической ответственности у студентов педагогических колледжей в контексте глобальных трендов педагогического образования и устойчивого развития	186
46	Кемалова Г.Б. Педагогика ғылымы контексіндегі психологиялық иммунитет	191
47	Кусаинова А. Ж. Терминологиялық жүйенің дамуына әлеуметтік факторлардың ықпалы	195
48	Сатыбалдина М.Б., Мусина Г.Б. Жоғары оқу орнындағы шетелдік студенттердің әлеуметтік-мәдени ортаға бейімделу механизмдері	199
49	Уриа Ш. Историко-ретроспективный анализ развития национальной системы образования в республике маврикий	206
50	Alpanova A.M. Integrating mass media into efl teacher education: a pathway to intercultural communicative competence	211
51	Aituganova K. Peer assessment in modeling foreign language writing instruction	215
52	Ваेतова Е.	220

	Development of independent foreign language learning skills among students majoring in psychology and pedagogy	
53	Aubakirova A.A. Interference in efl: error analysis and teaching solutions	225
54	Rufina A. Integrating art therapy methods into teacher education programs: a communicative perspective	230
55	Gaisin A.I. Role of emotional intelligence in the development of stress resistance and mindfulness in pedagogical context	232
56	Bakhytkyzy Sh. Students' emotional intelligence and awareness of emotional intelligence in efl learning	235
57	Glumova A., Makhambetova Zh. Navigating the future: career orientation among 9 th grade students	239
58	Zhanbolat I.N. Self-regulated learning strategies of university students: a qualitative study from Kazakhstan	243
59	Kobeisinova G. Socio-cultural determinants of sexual health literacy within educational environments: empirical evidence	247
60	Kuanysheva S. Academic resilience studies and future research directions	252
61	Kazakhova A.V. Teaching english through gamification: a pedagogical experiment and expected changes in students' academic motivation	256
62	Rakhmetova A.T. Developing students' cultural awareness in the process of teaching english	261
63	Sovet B. Effective methods of teaching a foreign language in the context of a competency-based approach (based on grades 10–11)	266
64	Temirbay M. The role of school mediation in preventing conflicts among participants in the educational process	269
65	Балғабек Е.Ә. Әлеуметтік серіктестік негізінде болашақ педагогтардың бәсекеге қабілеттілігін дамытудың маңызы	271
66	Бакиева Т.Б. Орта білім беру жағдайында ата-аналардың кәсіби бағдар беру үдерісіне ықпалы: Қазақстан тәжірибесі	276
67	Елубаева Р.С., Тельбаева У.Д., Уйсембаева А.А. Бастауыш сыныпта жекелеген пәндерді интеграцияланған оқытуда STEM технологиясын қолданудың маңыздылығы	279
68	Жалалдин Д.Н., Абдреймова К.А., Калимолдаева А.К. Гибридті оқыту жағдайында оқушылардың білімін бағалаудың жаңа тәсілдері мен құралдары	283
69	Исахова П.А. Современные требования к первоначальной подготовке кабинного экипажа в условиях авиационного образования Республики Казахстан	287

70	Ибадуллаева С.Ж., Кожабергенова А.Т. Жоғары сынып оқушыларының функциональдық сауаттылығын биология пәні негізінде қалыптастыру	292
71	Исабаева Л.У. Об уровне развития критического мышления у старшеклассников и влияющих на него факторах в современных образовательных условиях	295
72	Кыдыр А. Е. Жаратылыстану ғылымдарындағы STEM технологиясының маңызы	300
73	Куатбекова А.М., Джетимов М.А. Химия пәнінде жобалық іс-әрекетті ұйымдастыру білім алушылардың зерттеушілік мәдениетін қалыптастыру құралы ретінде	303
74	Моминова Г.М. К вопросу о применимости понятия академической социализации в школьном образовании	306
75	Мұқашева А.Б. Студенттердің эмоциональдық тұрақтылығын дамытудағы педагогикалық-психологиялық алғышарттар	310
76	Нұрланова А., Рыстыгулова В.Б. Орта мектепте оптика бөлімін оқытуда ойын технологиялары арқылы оқушылардың концептуалды түсінуін қалыптастыру	317
77	Оралбай Ж.С., Рыстыгулова В.Б. Мектеп физика курсында космология элементтерін кіріктіріп оқытудың тиімді әдістері	322
78	Онбаева Н.Ш., Аренова А.Х. Тұлғаның тірек құзырлығын қалыптастырудың ғылыми-педагогикалық мәселелері	331
79	Оразалина А.Ж. Болашақ педагогтардың кәсіби іс-әрекетке даярлығын дуалды оқыту жағдайында қалыптастыру: халықаралық салыстырмалы талдау	334
80	Сарин Е.Т., Адилова В.Х. Инновационная цифровая модель «Smart-стопа» в системе здоровьесбережения и профилактики функциональных нарушений стоп у юных хоккейных вратарей	338
81	Соснина И.Ю., Махамбетова Ж.Т. Модель психолого-технологической поддержки интеграции иностранных студентов: от адаптации к развитию в глобализирующемся образовательном пространстве	344
82	Тұрсынжан Н.Б. География сабақтарында PISA форматындағы тапсырмаларды құрастыру және орындау әдістемесі	349
83	Тасмуратова М.Н. Импульстің, энергияның және зарядтың сақталу заңдарын оқытуда цифрлық ресурстарын пайдалану жолдары	352
84	Уалиева М.А. Роль преподавателя в снижении цифрового стресса студентов в условиях цифровой образовательной среды	356
85	Эркинқызы Б., Тургунбекқызы А., Жээнбаева Э.К. Использование компьютерных технологий в реализации межпредметных связей в начальных классах	360

86	Amirbay Zh. K. Theoretical aspects of research on artificial intelligence and digital technologies in teacher education	365
87	Гапу Ә.Н. Английский язык как образовательный ресурс в условиях глобальных изменений	371
88	Жаканова Н.М. Білім беру мекемелерін басқарудың педагогикалық және ұйымдастырушылық ерекшеліктері	374
89	Муратова Г.А., Исеноманова А.Е., Кажиева М.Ф. Глобальные тренды педагогического образования и науки	377
90	Тұрлыбай Д.Н. Педагогикалық білім мен ғылымның жаһандық трендтері: бастауыш сынып оқыту саласы	380
91	Укиева М.И. Биология сабақтарында зерттеу жұмыстары арқылы функционалдық сауаттылықты арттыру	385
92	Гитихмаева Л.М. Развитие компетенций специалистов помогающих профессий в рамках дисциплины «Практикум по soft skills»	390
93	Жорабек А. Химия сабақтарында функционалдық сауаттылықты қалыптастыруда PISA тапсырмаларының рөлі	394
94	Асылханқызы М. Сыни ойлауды қалыптастыруда кластер тәсілінің рөлі	399
95	Арқабай І.М., Ильясова Г.У. Химияны оқытуда STEM технологиясын пайдалану әдістемесінің тиімділігі	403
2-секция: Педагогикалық білім берудегі жасанды интеллект және цифрлық технологиялар		
2-секция: Искусственный интеллект и цифровые технологии в педагогическом образовании		
2-section: Artificial intelligence and digital technologies in pedagogical education		
96	Ying W. Theoretical construction and cultivation paths of physical education teachers' digital literacy from the perspective of embodied cognition	408
97	Khodjiyeva F.O., Mutova M. U. Artificial intelligence and critical thinking in conducting and receiving instruction	412
98	Karakhanova L. M. Increasing parental responsibility in protecting students from internet threats in a globalizing society is a requirement of the time	415
99	Ибрагимова Э. И., Сабиралиева З. М. Интеграция искусственного интеллекта в педагогическое образование: возможности и риски	419
100	Исаева З. Т. Отражение цифровых технологий и социальных медиа в педагогических сегментах	422
101	Верниенко Л.В. Инструменты методического сопровождения профессиональной деятельности педагога в цифровой образовательной среде	427

4. Zaporozhets, A. V. (2000). *The Development of Perception and Imagination in Early Childhood*. Kyiv: Naukova Dumka.
5. Elkonin, D. B. (2007). *Psychology of Play in Childhood*. Moscow: Pedagogika.
6. Kuznetsova, N. V. (2015). *Innovative Techniques in Preschool Art Education*. St. Petersburg: Rech Publishing.
7. Khasanova, Sh. T., & Rahimova, U. A. (2021). *Pedagogical Approaches in Teaching Visual Arts to Preschool Children*. Tashkent: Nizami TSPU Press.
8. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
9. Montessori, M. (1967). *The Discovery of the Child*. New York: Ballantine Books.
10. Frost, J. L., Wortham, S. C., & Reifel, S. (2012). *Play and Child Development*. Boston: Pearson.

ӘОЖ 378

ШЕТЕЛДІК СТУДЕНТТЕРДІҢ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРНЫНА ӘЛЕУМЕТТІК-ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ БЕЙІМДЕЛУІН АНЫҚТАЙТЫН ЗАМАНАУИ ӘДІС-ТӘСІЛДЕР

Аубакирова Жанат Канашовна

Психология ғылымдарының кандидаты, доцент Л.Н. Гумилев ат. ЕҰУ,
Астана, Қазақстан

Данияр Шынар Дарханқызы

Магистрант, Л.Н. Гумилев ат. ЕҰУ, Астана, Қазақстан

Аннотация: Мақалада шетелдік студенттердің жоғары оқу орнына әлеуметтік-психологиялық бейімделуін анықтайтын заманауи әдіс-тәсілдер қарастырылады. студенттік кезеңде әлеуметтену және әлеуметтік-психологиялық бейімделу мәселесіне байланысты жазылған зерттеулерге шолу жасалып, университетіміздің ерекшелігін ескере отырып, шетелдік бірінші курс студенттеріне арнайы әзірлеген сауалнама сұрақтары берілген.

Abstract: The article discusses modern methods and techniques that determine the socio-psychological adaptation of foreign students to a higher educational institution. during the student period, a review of the written research on the problem of socialization and socio-psychological adaptation was made, and a questionnaire was given, which was developed specifically for foreign first-year students, taking into account the specifics of our university.

Түйінді сөздер: шетелдік студенттер, жоғары оқу орны, әлеуметтік-психологиялық бейімделу, университет, заманауи әдіс-тәсілдер, сауалнама сұрақтары.

Key words: foreign students, university, socio-psychological adaptation, University, modern methods and techniques, survey questions.

Қазақстан Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев қазақстандық білім беруді шетелдік студенттер үшін тартымды етуге және елдегі жоғары білім сапасын арттыруға бағытталған бірнеше бастамаларды алға тартуда. Негізгі бастамалардың бірі – шетелдік студенттер мен оқытушыларды тартуға бағытталған академиялық ұтқырлық бағдарламасы. Ол сондай-ақ студенттерді елдің академиялық және мәдени ортасына біріктіру үшін жағдай жасау шараларын қамтиды, бұл олардың жергілікті халықпен оңай бейімделуіне және араласуына көмектеседі.

Отандық білім беру мекемелерінің әлемдік деңгейде бәсекеге қабілеттілігін арттыру мақсатында Қазақстанда халықаралық білім беру стандарттары белсенді түрде енгізілуде. Мысалы, Қасым-Жомарт Тоқаев озық технологияларды үйрену мүмкіндіктерін кеңейтуді, сондай-ақ ағылшын тілін оқытуды күшейтуді, халықаралық студенттер үшін білім беруді қол жетімді және тартымды етуді мақсат етті. Президент қазақстандық студенттердің шетелде білім алуына, шетелдік студенттердің Қазақстанға оқу мен ғылыми зерттеулерге келуіне мүмкіндік беретін қос дипломдар мен алмасу бағдарламаларын қоса алғанда, жетекші шетелдік университеттермен бірлескен білім беру жобаларының маңыздылығын атап көрсетеді [1].

Енді студенттік кезеңде әлеуметтену және әлеуметтік-психологиялық бейімделу мәселесіне байланысты жазылған зерттеулерге қысқаша тоқталып өтейік. Э.Эриксон студенттік кезеңді жеке тұлғаның даму сатыларының жеткіншек және жасөспірімдік жас (12-20 жас) кезеңіне жатқызып, ондағы сапалық өзгерістерді былайша береді: әлеуметтік қарым-қатынас аймағы - құрбы-құрдастар тобы, жеке тұлғаның қарама-қарсы сапасы - жеке тұлғалық ұқсастық және мойындамаушылық; прогрессивті дамудың нәтижесі - өзін-өзі игеру, альтруизм, сенгіштік.

Мақсаттың қалыптасуы және оған жетуге байланысты тіршілік фазаларын берген неміс психологы Ш.Бюллер жас кезеңдерін 5 фазаға бөлген, онда студенттік кезеңді 2-ші фазаға (15-20 жас) жатқызып, аталмыш фазаны былайша сипаттаған: адамның өзінің қажеттілігін, қабілетін, қызығушылығын, өмір мәнін сезінуі, мамандық, құрбы таңдауы (мақсатты таңдау саналы және санасыз деңгейде өтеді).

Жастарды әлеуметтендіру процесін зерттеген академик И.С.Кон зерттеуінде әлеуметтендіру кезеңдерінің 11-12-23-25 жас аралығын қамтитындығын айтқан. Студенттік шақ ғалымның ойынша, әлеуметтендірудің II кезеңінен бастау алып III-ші кезеңге жалғасқан.

II-кезең 14-15-17-18 жас аралығын қамтиды. Бұл мезгіл аралық әлеуметтену немесе жасөспірімнің әлеуметтенуі деп аталады. Биологиялық тұрғыдан, бұл мезгіл – пісіп жетілудің аяқталу кезеңі. Бұл шақта жасөспірімдердің әлеуметтік жағдайы әр қилы. Біреулері – жалпы орта білім беретін мектептердің, не кәсіптік техникалық училищелердің оқушылары, екіншілері – арнаулы орта білім беретін оқу орындарының студенттері, ал үшіншілері болса – еңбек жолын бастаған жасөспірімдер. Бұл шақта олардың қоғам алдындағы жауапкершіліктері де арта түскен: 14 жасында ер балалар мен қыздар түрлі Жастар ұйымдарының қатарына өтсе, 16 жасында жеке куәлікті алады, ал 18 жасында депутаттарды сайлауға қатысуға және сайлануға құқылы. Сонымен қатар, бұл мезгіл жасөспірімнің өз тағдырын өзі шешуге ұмтылушылық, өмірдегі, қоғамдағы орнын белгілеуге құштарлық кезеңі. Олар үшін ең жауапты, терең әлеуметтік мәні бар басты міндет – мамандық таңдау, өмірден өз орнын таба білу. Жалпы жастық шақ әлеуметтендірудің бастапқы формасының аяқталу мезгілі ретінде қарастырылады.

III кезең 17-18-23-25 жас аралығын қамтиды. Бұл екі аралық орнықты, яғни біржола әлеуметтендіру кезеңіне жатқызылады. 17-18-23-25 жас аралығындағы азамат биологиялық тұрғыдан да, әлеуметтік тұрғыдан да ер жеткен, естияр адам. Оның әлеуметтік-психологиялық бейнесі енді жасына қарап емес, керісінше, мамандығына, әлеуметтік орнына қарап анықталады. Оларға білім беру жалпылама емес, арнаулы кәсіптік сипатта жүргізіледі. Оның үстіне кәсіптік-техникалық училищедегі арнаулы және жоғары оқу орындағы оқу еңбектенудің белгілі бір түрі ретінде қаралады. Жас азаматтардың басым көпшілігі отбасы иесі атанады. Жалпы қоғам бұл екі аралықтағы жастарға тек әлеуметтендірудің объектісі ретінде ғана емес, сонымен қатар қоғамдық-өндірістік қызметтің белсенді субъектісі ретінде қарайды. Олардың еңбектегі жетістіктерін «үлкендердің» өлшемімен бағалайды. Олардан еңбекке деген құлшынысты, шығармашылық қатынасты талап етеді. Ал, 25 жастан кейін әлеуметтенген, қалыптасқан ересек адамның әрі қарай дамуы басталады.

Еңбек әрекетіне деген қатынасқа қарай ғылымда әлеуметтендіру кезеңін жүйелеген Г.М.Андреева оны – еңбекке дейінгі, еңбектену кезеңіндегі және еңбектен кейінгі деп жүйелейді. Мұнда студенттік кезең еңбектену кезеңіне жатқызылған. Демографиялық шекарасы шартты түрде болғанына қарамастан әлеуметтенудің бұл кезеңі ересектік (толысу) кезеңін қамтиды. Бұл кезеңге адамның еңбекпен шұғылдану кезіндегі барлық жас шамасы енеді (ерте бозбалалық шақ (15-17 жас); бозбалалық шақ (18-23 жас); жастық шақ (23-30 жас); ерте толысу шағы (30-40 жас); кеш толысу (40-55 жас); жастық шақ (55-65 жас). Бұл кезеңде жеке тұлға әлеуметтік тәжірибені меңгеріп қана емес, оны жинақтай да алмақ.

Б.Г.Ананьев жас сатысындағы кезеңдердің бірі ретінде студенттік кезеңді жекелей кезең деп даралап көрсетіп - студенттік кезеңді (кеш жастық шақ, ерте кемелді жас) – 17-18-22-23 жас аралығы деп тұжырымдайды. Н.А.Зимняя: «Студенттік кезеңді – адамның, жеке тұлғаның қалыптасуының орталық кезеңі, әр түрлі қызығушылықтың көрініс беруі. Студенттік кезең

– өте күрделі интеллектінің құрылуы, болашақ «кәсіп иесі» ретінде адамның қарқынды да белсенді әлеуметтену кезеңі- тұрғысында сипаттаған.

Индивидтің бейімділігі мен қабілетін, кәсіби «Мен» концепциясын анықтаумен айналысқан Сьюпери кәсіби жол кезеңдерін жүйелеуде студенттік кезеңді II - зерттеу кезеңіне (15 жастан 24 жасқа дейін) жатқызып, оған былайша түсініктеме берген: қыздар мен бозбалалар өз қажеттіліктерін, қызығушылықтарын, қабілетін, құндылықтары мен мүмкіндіктерін анықтап, түсінуге ұмтылады. Осындай өзіндік саралауды негізге ала отырып олар кәсіби мансаптың мүмкін варианттарын қарастырады.

Адамдарға толыққанды қызмет етуге мүмкіндік беретін әрекетті құру мен еңбек дағдысын игеру мәселелерімен айналысқан Хейверхерст студенттік кезеңді кәсіби жол кезеңдерінің үшінші - нақты кәсіби бірегейлікке (идентичность) ие болу (15 жастан 25 жасқа дейін) кезеңіне жатқызады. Бұл кезеңде - адам мамандық таңдап сол мамандыққа өзін даярлай бастайды. «Ол таңдау мен мансап бастауға көмектесетін белгілі еңбек тәжірибесін жинақтайды» деп сипаттама береді [3].

Шетелдік студенттердің жоғары оқу орнындағы әлеуметтік-психологиялық бейімделуін анықтаудың және қалыптастырудың инновациялық әдістеріне психологиялық тесттерді, сауалнамаларды, тренингтерді, топпен жұмысты, мәселелік сұрақтар мен мини зерттеулерді т.б. жатқызуға болады. Зерттеу жұмысымызда шетелдік студенттердің жоғары оқу орнына әлеуметтік-психологиялық бейімделуін анықтайтын заманауи әдіс-тәсілдер ретінде өзіміз университетіміздің ерекшелігін ескере отырып әзірлеген сауалнаманы, В.Г. Ромектің «Өзін-өзі сенімділік тестін», Райзас бойынша «Жеке сенімділікті анықтау сауалнамасы», т.б. қолдандық. Аталған әдістердің ішінен төменде сауалнама сұрақтарын береміз. Сауалнама (бірінші курс шетелден келген студенттер үшін)

Құрметті бірінші курс студенті!

Сауалнама Сіздің мамандық пен ЖОО-ны таңдауыңызға, студенттік ортаға бейімделуіңізге байланысты пікіріңізді зерттеу мақсатында жүргізіледі. Өз жауаптарыңызға сәйкес нұсқаны («√») мына белгімен белгілеңіз!

Сауалнама жасырын түрде өткізіледі, сіздің аты-жөніңіз қажет емес. Тек факультеттің, мамандықтың атауын, жынысыңызды (ер, әйел) белгілеу қажет.

Факультетіңіз: _____

Мамандығыңыз: _____

Жынысыңыз: _____

1. Сіздің Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ таңдауы себебіңіз:

Беделді және қызықты мамандықтардың бар болуы

Беделді жоғары оқу орны

Ата-анам, таныстарым, достарым кеңес берді

Ұлттық ЖОО-да білім алуға мүмкіндік бар

Түсу оңай

Жақсы жарнамаланған

Оқу ақысынан көңілім толады

Университет үйіне жақын орналасқандықтан

ЕҰУ дипломы еңбек нарығында кең мүмкіндік береді

Университет таңдауында пәндер бойынша ағылшын тілінде оқуға мүмкіндік береді

Осы университеттің аяқтағаннан кейін беделді қызметке орналаса аламын.

2. Осы мамандық таңдауға Сізге не әсер етті?

Беделді мамандық алуға деген құштарлық

Болашақта тұрақты табысты қамтамасыз ететін мамандықты меңгеруге құштарлық

Сіз таңдаған мамандықтың беделіңіз бен бейімділігіңізге сәйкес келуі

Оқуға түсердегі емтихан тапсырмау

Оқудың төлем ақысы

Мамандық бойынша білім гранттарының көп бөлінуі

3. Қазіргі уақытта, болашақ жұмысыңыздың ерекшелігін елестете аласыз ба?

- Иә;
  - Жоқ;
  - Шамалы;
4. Студенттік өмірдегі Сіздің алғашқы алған әсеріңіз (2 жауап нұсқасы болады)
- Оқу үрдісінен жақсы әсер;
  - Қоғамдық өмірден жақсы әсер;
  - Оқуға қойылатын жоғары талаптары;
  - Оқуға қойылатын төмен талаптары;
  - Әзірге анық пікір айта алмаймын;
5. Сіздің студенттік өміріңізде қандай проблемалар кездесті (3 жауабын «√» белгімен анықтаңыз):
- Оқумен байланысты проблема: қиын, үлгере алмаймын;
  - Оқытушының оқу материалдарын жөнді түсіндірмеуі;
  - Студенттік өмір нормасына бейімделуімнің қиындығы;
  - Оқу әдебиеттерімен жеткілікті қамтамасыз етілмеуі;
  - Қазақстанға алғаш келгендіктен, бейімделуімде қиындықтар кездеседі;
  - Қазақ тілін толық түсініп, еркін сөйлей алмау;
  - Оқытушылармен, курстастармен араласудағы қиындық;
  - Материалдық жағдай қиындығы;
  - Оқуға дайындалуда көмек қажет;
  - Ешқандай мәселе жоқ.
6. Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ-нің студенттік өмірінің қандай құрылымдарына Сіз қатысқыңыз келеді (3 жауап түрін белгілеңіз):
- Ғылыми-зерттеу жұмыстарында;
  - Студенттік актив жұмысында (Студенттік Кеңес, Студенттік кәсіподақ);
  - ЖОО жастар ұйымы жұмысында;
  - Спорт секцияларында, үйірмелерде, туристік клубтарда;
  - ЕҰУ-нің бұқаралық ақпарат құралдарының қызметінде;
  - Ешқандай;
7. Сіздің жақсы үлгеріміңіз немен байланысты?:
- Мектепке қарағанда күшімді көп саламын;
  - Көп уақытымды сабаққа дайындалуға бөлемін;
  - Достарым, таныстарым (мамандар) көмек береді;
8. Эдвайзерлер түсіндірме жұмыстарын жиі жүргізеді ме?:
- Иә;
  - Жоқ;
  - Аптасына 1 рет;
  - Эдвайзерді танымаймын;
  - Нашар түсіндіреді;
9. Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ-де оқу Сіздің үміттеріңізді ақтады ма?:
- Иә;
  - Жоқ;
  - Жауап беруге қиналамын.

Пайдаланған дереккөздер тізімі

1. Қасым-Жомарт Тоқаевтың білім беру саласын дамыту бастамалары туралы: akorda.kz.
2. Шалғынбаева Қ.Қ., Албытова Н.П., Сламбекова Т.С. Педагогика: Оқу құралы. - Астана, 2014. – 268 б.

УДК 811.161.1